

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

228

Vragen van de leden **Jasper van Dijk** en **Van Nispen** (beiden SP) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken, van Justitie en Veiligheid en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *het afwijzen van de asielaanvraag van MH17-getuigen* (ingezonden 26 juli 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Broekers-Knol** (Justitie en Veiligheid), mede namens Minister van Buitenlandse Zaken en Minister van Justitie en Veiligheid (ontvangen 7 oktober 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3744.

Vraag 1

Wat is uw reactie op het artikel «Jelena en Igor zijn getuigen in de zaak MH17, toch wijst immigratiedienst IND ze de deur» van 24 juli?¹

Antwoord 1

Over individuele zaken doe ik geen mededelingen.

Vraag 2

Hoe kan het dat justitie deze getuigen serieus neemt, maar de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) niet?

Antwoord 2

Ik ga niet in op de feiten en omstandigheden in deze individuele zaken. Wel geldt in algemene zin dat de geloofwaardigheid van verklaringen die een vreemdeling heeft afgelegd ten behoeve van een strafrechtelijk onderzoek, niet zonder meer iets zegt over de geloofwaardigheid van de verklaringen die door die vreemdeling zijn afgelegd in een asielprocedure en vice versa. Deze procedures van de IND en het Team Bijzondere Getuigen (hierna: TBG) van de politie en het OM zijn niet vergelijkbaar en kennen een ander beoordelingskader.

Beoordeling door de IND

Van de vreemdeling wordt verlangd dat hij tijdens de asielprocedure alle redenen aanvoert die verband houden met zijn vertrek uit het land van herkomst en vrees. De IND beoordeelt vervolgens of het asielrelaas geloof-

¹ Volkskrant, Jelena en Igor zijn getuigen in de zaak MH17, toch wijst immigratiedienst IND ze de deur, 24 juli 2021

waardig is. De IND kijkt hierbij naar de interne consistentie van de verklaringen maar checkt ook of de informatie overeenkomt met bijvoorbeeld het ambtsbericht van de Minister van Buitenlandse Zaken of andere gezaghebbende bronnen. Vervolgens beoordeelt de IND of er sprake is van een gegronde vrees voor vervolging of ernstige schade in het land van herkomst. Indien de IND concludeert dat de verklaringen van de vreemdeling geloofwaardig zijn en er sprake is van een van de bovengenoemde omstandigheden, wordt een verblijfsvergunning asiël verleend, tenzij er sprake is van contra-indicaties, zoals de mogelijkheid tot tegenwerping van artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag, het vormen van een gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid.

Beoordeling door het OM

Potentiële getuigen die mogelijk informatie hebben over strafbare feiten, maar vrezen dat hun getuigenis (levens-)gevaar voor henzelf of voor anderen oplevert kunnen zich melden bij het OM of de politie. Zij worden doorgeleid naar het TBG, dat beoordeelt of de verklaringen van een potentiële getuige waardevol zijn voor de opsporing en vervolging, en bovendien veilig kunnen worden gebruikt in een opsporingsonderzoek. Pas als duidelijk is dat deze getuige waardevolle en bruikbare informatie voor een opsporingsonderzoek heeft en er geen andere beletselen aan medewerking van de getuige in de weg staan, verstrekt het TBG – voor zover mogelijk – de (informatie uit de) verklaringen aan het tactische team dat het opsporingsonderzoek uitvoert. In veel gevallen zal de identiteit van de getuige daarbij zijn afgeschermd. Indien het TBG oordeelt dat de relevantie van de verklaringen van een potentiële getuige voor een specifiek strafrechtelijk onderzoek ontbreekt, stopt het contact met de getuige en doet het TBG ook geen nader onderzoek meer naar de geloofwaardigheid van de verklaringen en/of van de getuige zelf. Ook wordt geen onderzoek gedaan naar veiligheidsrisico's die voor de persoon in kwestie zouden ontstaan als diens verklaringen in een onderzoek gebruikt zouden worden. Het uitgangspunt is namelijk dat de verkennende contacten met TBG nooit aan derden bekend zullen worden. Alleen al de bekendheid met het feit dat mensen zich als getuige opwerpen, zou voor sommige potentiële getuigen een (potentieel) risico kunnen opleveren. De omstandigheid dat geheim blijft dat gesproken is met TBG, vormt een belangrijke beveiliging voor de potentiële getuige. Om die reden worden personen die met TBG in gesprek gaan, er op gewezen dat zij niet aan derden moeten laten weten dat zij gesprekken voeren of hebben gevoerd als (potentiële) bijzondere getuige. Dit geldt ook voor personen waarin de contacten met TBG stoppen na enkele verkennende gesprekken.

Vraag 3, 4

Hoe duidt u de mishandeling van het familielid dat thans in coma ligt in het kader van de risico's die het stel in Rusland loopt?
Kunt u uitsluiten dat het familielid in coma is geslagen teneinde het stel te bedreigen?

Antwoord 3, 4

Ik ga niet in op de feiten en omstandigheden in deze individuele zaken.

Vraag 5

Hoe is het mogelijk dat de rechter niet mee kan wegen in deze asiëlzaak dat het stel door de recherche is gevraagd om te zwijgen over hun getuigenis?

Antwoord 5

In algemene zin wordt hierover opgemerkt dat, zoals aangegeven onder vraag 2, het uitgangspunt is dat in het belang van de veiligheid van de (potentiële) getuige, de (verkennende) contacten met TBG nooit aan derden bekend gemaakt worden en wordt een betrokkene erop gewezen dat zij dit ook niet moeten doen. Daarnaast, zoals ook genoemd in antwoord op vraag 2, zegt de geloofwaardigheid van verklaringen die een vreemdeling heeft afgelegd ten behoeve van een strafrechtelijk onderzoek, niet zonder meer iets over de geloofwaardigheid van de verklaringen die hij heeft afgelegd in een asiëlprocedure en vice versa.

Vraag 6, 7, 8

Sinds wanneer was u op de hoogte van deze zaak en wat heeft u gedaan om deze getuigen te beschermen, bijvoorbeeld door uitzetting te voorkomen? Hoe gaat u voorkomen dat dit stel alsnog wordt uitgezet en hoe gaat u er voor zorgen dat hun getuigenis kan worden ingezet om de verantwoordelijken voor het neerhalen van MH17 te berechten? Was deze zaak geschikt om uw discretionaire bevoegdheid in te zetten, een bevoegdheid die dit kabinet juist om zeep heeft geholpen?

Antwoord 6, 7, 8

Ik ga niet in op de feiten en omstandigheden in deze individuele zaken. Daarnaast is de beoordeling of in een specifieke zaak de verklaring van een getuige relevant is voor het strafrechtelijk onderzoek, aan het OM.

Vraag 9

Hoe duidt u de kritiek van de anonieme oud-medewerker van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD) in het artikel over het handelen van de IND?

Antwoord 9

Ik kan mij niet vinden in de kritiek op de veronderstelde naïviteit en gebrek aan kennis bij de IND. Medewerkers van de IND zijn goed opgeleid om te kunnen beoordelen of de verklaringen van asielzoekenden geloofwaardig zijn en of mogelijk sprake is van vervolging bij terugkeer naar het land van herkomst. Medewerkers worden gestimuleerd om intercollegiaal casuïstisch overleg te voeren. Daarnaast beschikt de IND over een Team Onderzoek en Expertise Land en Taal (TOELT) welke geraadpleegd kunnen worden door IND medewerkers bij specifieke vragen. Deze landenspecialisten vergaren informatie uit verschillende en uiteenlopende bronnen, zoals overheidsinstellingen, internationale organisaties, ngo's (Amnesty International, Human Rights Watch etc.) en UNHCR. Ook kunnen externe deskundigen worden geraadpleegd. Medewerkers van de IND zullen echter nooit met zekerheid kunnen voorspellen hoe buitenlandse actoren inclusief veiligheidsdiensten zullen optreden. Bij de beoordeling van asielaanvragen wordt een risico inschatting gemaakt over de gevolgen bij terugkeer op basis van de verklaringen van de vreemdeling en de informatie over het land van herkomst.

Vraag 10

Waarom beseft de IND niet dat er geen feitelijk bewijs van bedreigingen door een staat kan worden overgedragen?

Antwoord 10

Van een vreemdeling wordt niet verwacht dat hij in de asielprocedure alle bedreigingen vanuit de zijde van overheid onderbouwt met documenten, zoals opsporingsbevelen of strafrechtelijke vonnissen. Indien een vreemdeling geen documenten overlegt of kan overleggen, wordt bekeken wat daarvan de reden is. De verklaringen over een gestelde dreiging vanuit de staat van herkomst wordt altijd beoordeeld in samenhang met de geloofwaardigheid van zijn andere verklaringen. Ook zonder feitelijke documenten kan een asielrelaas dus op basis van de verklaringen geloofwaardig worden geacht.

Vraag 11

Vindt u ook dat getuigen in deze cruciale zaak optimale bescherming verdienen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 11

Tijdens de MH17-strafzaak op zitting heeft het OM bij verschillende gelegenheden toegelicht wat de risico's zijn voor personen uit Rusland of Oekraïne die als getuige in dit onderzoek hebben opgetreden, en op welke manier daarmee wordt omgegaan. Van geval tot geval wordt een beoordeling gemaakt. Zo wordt, om reële veiligheidsrisico's zoveel mogelijk te beperken van een significant aantal getuigen de identiteit afgeschermd. Ook worden diverse getuigen anoniem door de rechter-commissaris gehoord. In een enkele zaak is een getuige opgenomen in een getuigenbeschermingsprogramma.

Vraag 12

Vreest u ook dat de getuigenis onder druk van uitzetting door de IND tot stand is gekomen, waardoor juist het risico is ontstaan dat de getuigenis geen stand houdt voor de rechter? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Ik ga niet in op de feiten en omstandigheden in deze individuele zaken.

Vraag 13

Hoe gaat u voorkomen dat een gebrek aan samenwerking tussen justitie en de IND in de toekomst opnieuw gaat leiden tot het uitzetten van cruciale getuigen?

Antwoord 13

In zijn algemeenheid merk ik op dat er werkafspraken zijn tussen het OM en de IND om met elkaar in contact te treden in dergelijke situaties.